

Sborník se zabývá různými aspekty estonské kolaborace s nacisty. Nejdříve jsou zařazeny výslechy Estonců, členů 36. policejního pluku, kteří se účastnili vraždění židů na území Běloruska. Výslechy pochází z roku 1948, v některých případech až z let 1949 a 1950.

Velká část dokumentů je věnována koncentračnímu táboru Klooga. Jedná se o výpovědi přeživších, estonských hlídačů a vězňů. Součástí jsou také protokoly zaznamenávající vzpomínky sovětských vojáků, kteří koncentrační tábor osvobodili. Dokumenty vydávají svědectví o životních podmínkách, zacházení s vězni, o jejich profesích nebo jejich věku.

Sborník se věnuje dalším místům a událostem – poskytuje informace o fungování koncentračního tábora v Tartu na náměstí Näituse, o pronásledování komunistů, zběhů z německé armády (po mobilizaci v roce 1943), o jejich popravách a o zacházení se sovětskými zajatci. Mezi výpověďmi jsou jak výslechy hlídačů koncentračních táborů a těch, kteří se zločinů účastnili, tak výpovědi očitých svědků, přeživších, lékařů, ale i rudoarmějců. Naprostá většina dokumentů pochází z období bezprostředně po obsazení Estonska Rudou armádou v roce 1944.

Již z předmluvy vyplývá názor tvůrců sborníku. Dokumenty vypovídají o nelidských podmínkách v koncentračních táborech na území Estonska a o vraždění nevinných lidí. Potvrzují, že řada Estonců se na válečných zločinech a na zločinech proti lidskosti podílela nebo je sama páchala. Nevyplývá z nich však to, o čem se předmluva snaží čtenáře přesvědčit, tedy že se na zločinech podílela většina Estonců. Cílem dokumentů, které edice obsahuje, je předložit čtenáři předem promyšlený negativní obrázek Estonců a jejich vztahu k nacizmu.

Brabcová Olga

Lewis, Paul G. – Mansfeldová, Zdenka, eds. ***The European Union and Party Politics in Central and Eastern Europe***. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2006. 260 s.

Demokratická transformace států po rozpadu sovětského bloku je často dávana do souvislosti s principem evropeizace. Sovětská hegemonie byla po roce 1989 vystřídána silicím vlivem západních institucí i Západu obecně. Nejinak tomu bylo i v případě politických stran a stranických systémů. Jejich naprostá většina byla utvořena za základě západních modelů, důležitou složkou vývoje se stala spolupráce s jejich zahraničními protějšky a evropskými stranickými rodinami. Ve většině zemí středovýchodní Evropy se podařilo utvořit relativně stabilní stranické systémy.

Vstup osmi států středovýchodní Evropy do EU v květnu 2004 se z tohoto pohledu mohl jevit jako logický stupeň započatého evropeizačního procesu. Po vstupu do EU se však začaly objevovat známky nespokojenosti a rozčarování z množství závazků, které státy vstupem do EU přijaly, což se velmi rychle projeвило i na úrovni politických stran. Téměř všude v nových členských zemích došlo k posílení EU nepříznivě nakloněných či euroskeptických politických stran a na druhé straně oslabily strany vládních koalic, které své země do EU přivedly. Například u nás se ve volbách do Evropského parlamentu nejsilnější vládní strana ČSSD umístila až na pátém místě ze šesti stran, jež ve volbách překonaly hranici nutnou pro vstup do EP. V Polsku hned druhý den po vstupu do EU padla vláda a značně posílily preference protievropské Ligy polských rodin a Sebeobrany. Nedlouho po vstupu do EU padla i vláda v Maďarsku a Estonsku. Domněnka, že členství v EU pomůže zintenzivnit proces demokratické konsolidace zemí středovýchodní a východní Evropy, tak dostala vážné trhliny. Vstup do EU se naopak stal z hlediska stranických systémů a politických stran spíše destabilizujícím faktorem.

Autoři sborníku *The European Union and Party Politics in Central and Eastern Europe* si kladou za cíl přispět k prohloubení poznání o vlivu EU na jednotlivé politické strany a stranické systémy, jenž, jak sami tvrdí, se stal objektem zájmů sociálních vědců teprve nedávno. Vzniklo tak deset případových studií, osm o státech vstoupivších do EU v roce 2004 (Česká republika, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Slovensko, Slovinsko) a dvě (Bulharsko, Rumunsko) o zemích, které do EU vstoupily od tři roky později v roce 2007. Jejich autoři analyzovali hlavně vliv EU na program, aktivitu a vnitřní organizaci politických stran a hledali odpověď na otázku, zda angažmá EU přispělo k upevnění či naopak destabilizaci stranických systémů.

První a závěrečná kapitola se rovněž zabývá teorií konceptu evropeizace v oblasti politických stran a stranických systémů. Řeší se v nich především otázka, do jaké míry je EU vlastně s to národní stranické systémy i jednotlivé politické strany ovlivňovat. Většina politologů, kteří se tímto tématem zabývali, tvrdí, že přímý vliv EU je v této oblasti minimální. Na druhou stranu však EU dokáže uplatňovat také svůj nepřímý vliv, kde je pak již možné změny v chování stran a stranických systémů pozorovat. Autoři si také kladou otázku, do jaké míry je vůbec možno aplikovat modely evropeizace politických stran a stranických systémů, jež vznikly pro západoevropské politické strany, do prostředí středovýchodní Evropy. Odpověď je stále nejednoznačná. Očividné rozdíly mezi západní a středovýchodní Evropou v této oblasti, především pak stále relativně silná fragmentace stranických systémů v SVE, jsou však podle autorů více kvantitativního než kvalitativního charakteru, a proto je možno „západoevropské modely“ využít. Nehledě na to, že pro země středovýchodní Evropy nebyl dosud žádný specifický model vyvinut.

Adam Blažej